

## **ЗВІТ**

### **Про стан реалізації Програми розвитку і функціонування української мови у м.Запоріжжя за I квартал 2020 року**

Основним пріоритетом реалізації даної Програми є галузь освіти.

З метою забезпечення утвердження статусу української мови як державної забезпечується розширення мережі закладів освіти з навчанням українською мовою: впродовж останніх п'яти років відносна кількість таких закладів збільшилася на 6,5%. У 2019-2020 навчальному році із 116 функціонуючих закладів загальної середньої освіти міста – 72 заклади з українською мовою навчання (62,1% від кількості функціонуючих денних закладів загальної середньої освіти міста), в яких здобувають освіту 38937 учнів (58,9%). У стані поступового переходу на державну мову навчання, або у двомовному режимі, працюють 29 закладів загальної середньої освіти (25%), де навчається 18961 учень (28,7%).

З метою визначення та здійснення заходів для стимулювання поглибленого вивчення української мови забезпечено поглиблене вивчення української мови: із загальної кількості учнів – 43765 (66,3%) учнів, що навчаються у закладах освіти з українською мовою поглиблення, поглиблено вивчають українську мову 1065 учнів (1,6% від загальної кількості учнів у закладах загальної середньої освіти міста).

Простежується позитивна динаміка збільшення кількості україномовних груп у закладах дошкільної освіти. У 2019-2020 навчальному році функціонує 950 україномовних груп (82% від загальної кількості дошкільних груп), які відвідують 20415 дітей (84% від загальної кількості чисельності дітей в загальних закладах дошкільної освіти усіх типів та форм власності).

У закладах позашкільної освіти заняття в гуртках, групах, секціях закладів переважно велися українською мовою. У 2019-2020 навчальному році кількість таких груп складає 928, в них дітей – 13453 (83% від загальної чисельності дітей в закладах позашкільної освіти).

З метою формування інформаційного освітнього середовища всі організаційно-установчі наради, методичні заходи для педагогів та керівників закладів освіти проведено виключно українською мовою. Всі матеріали, розміщені на сайті департаменту освіти і науки Запорізької міської ради, електронних ребсурсах територіальних відділів освіти департаменту, подані українською мовою.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 17.09.2019 №1/9-581 «Про застосування державної мови в освітньому процесі», з метою поліпшення якості українського мовлення педагогів в закладах освіти міста було проведено роботу із підвищення рівня мовленнєвої компетентності вихователів закладів дошкільної освіти, вчителів закладів загальної середньої освіти, керівників гуртків закладів позашкільної освіти.

З метою стимулювання та заохочення суб'єктів освітньої діяльності до використання інноваційних підходів розвитку дошкільної освіти в м.Запоріжжя запроваджено щорічний загальноміський конкурс «Хортицький небокрай» на отримання грантів міського голови для дошкільних навчальних закладів за напрямками «Мовні іновачії», «Дитячий садок для малечі. Всі ми рівні», «Сучасний український дитячий садок» – проведено оперативні-методичні наради за участі переможців загальноміського конкурсу на отримання грантів Запорізького міського

голови у галузі дошкільної освіти «Хортицький небокрай». Під час наради було надано методичну допомогу з вирішення поточних завдань роботи над проектами.

Для систематичного оновлення електронної бази матеріалів для проведення заходів з відзначення свят української мови, Дня української писемності та мови в закладах освіти триває відбір методичних розробок, сценаріїв до свят, планів уроків, тощо. Матеріали розміщуються в електронній базі «Українська писемність та мова», видано сертифікати авторам методичних розробок (лист науково-методичного центру департаменту освіти і науки Запорізької міської ради від 13.02.2020 №03-04/054 «Про поповнення електронної бази матеріалів «Українська писемність та мова»).

Для розвитку інформаційного освітнього середовища шкільної освіти запроваджено цикл телепередач «Говоримо українською» на КП «МТМ» телеканалі Z: укладено договір про надання телевізійних послуг між департаментом освіти і науки Запорізької міської ради та КП «муніципальна телевізійна мережа». Триває робота на змістовим наповненням телепрограм.

З метою популяризації цінностей та культури українського народу у ЗЗСО «Основа» 21 лютого 2020 року відбулася презентація науково-методичного кейсу «Дослідження мови заради якості освіти» та книги «Світ навколо нас». До участі у заході були запрошені депутат Запорізької міської ради, доктор історичних наук, професор, проректор з наукової роботи Запорізького національного університету Васильчук Г.М.; голова Запорізької обласної спілки письменників Медико О.О.; директор видавництва «Статус» Систеров В.М.; директор видавництва «Дике поле» Лазутін О.М., автор книги «Світ навколо нас» Гузовська-Корицька Г.Р.

На виконання Програми розвитку і функціонування української мови в м.Запоріжжя на 2016-202 роки департаментом освіти і науки міської ради видано науково-методичний кейс «Дослідження мови заради якості освіти»: у збірнику вміщено методичні матеріали закладів загальної середньої освіти м. Запоріжжя, учні яких склали зовнішнє незалежне оцінювання з української мови та літератури на високому рівні; матеріали електронної бази матеріалів «Українська писемність та мова» для проведення заходів із відзначення свят української мови, Дня української писемності; зразки сценаріїв телепередач «Говоримо українською» за 2017-2019 роки, які стануть у нагоді при вивченні української мови не тільки в закладах освіти, але й в освітньому просторі всього міста, а також творчі звіти з реалізації проектів авторів-переможців загальноміського конкурсу на отримання грантів Запорізького міського голови для закладів дошкільної освіти «Хортицький небокрай». Видано та презинтовано книгу кандидата філологічних наук Г.Р. Гузовської-Корицької «Світ навколо нас».

Відповідно до Програми забезпечено створення тематичних відеороликів у форматі конкурсу для учнів закладів загальної середньої освіти на найкраще відео про творчість митців художнього слова рідного краю та застосування їх на заняттях з української літератури або під час проведення виховних заходів (наказ департаменту освіти і науки Запорізької міської ради від 22.11.2019 №458р «Про міські медіа конкурси»). У 2019-2020 році IV Міський конкурс відеороликів «З любов'ю до рідного краю» проходить з 11.12.2019 по 20.04.2020 за чотирма номінаціями: «Ecolife», ініціативи, пов'язані з розвитком екологічності м.Запоріжжя, формування здорового способу життя, брендування соціально-корисної поведінки, протистояння девіантній поведінці тощо; «Медіація –

мистецтво перемовин» - ситуація, під час якої правильно побудоване спілкування змінило все на краще; «Волонтерство як прояв громадянської позиції» - відеонариси про успішні малі та великі проекти, випадки самоорганізації молоді, які вважаються гордістю Запорізького краю; «50 ідей добрих справ» - відео скетчі, лайфхаки, які можуть допомогти покращити рідне місто. За планом проведення конкурсу відбудеться реєстрація учасників на майстер-класи, сформовано заявки конкурсантів; проведено майстер-класи для учасників конкурсу з теми: «Створи перший фільм без спеціальних навичок», «Популяризація відеороликів: від ідеї до втілення», «Медійна особистість: талант чи..?»; «Базові основи відеозйомки та монтажу»; «Медіація: особливості ведення складних переговорів у конфліктній ситуації». Наразі триває підбиття підсумків конкурсу – працює фахове журі.

Згідно з Програмою готується договір із запорізьким обласним краєзнавчим музеєм щодо відвідування експозицій музею учнями закладів загальної середньої освіти міста у 2020 році.

У закладах освіти міста продовжується системна робота щодо реалізації завдань Програми:

- відбулись конкурси на кращого читця віршів про України до Дня соборності України (січень 202 року);

- проведено заходи Міжнародного дня рідної мови (21.02.2020), зокрема участь у написанні національного диктанту, літературно-музичні композиції, лінгвістичні квести, конкурси віршів, виховні години тощо;

- до Дня народження Т.Г. Шевченка проведено конкурси знавців творчості Кобзаря, виставки-конкурси на кращу газету «Творчість Кобзаря», конкурси читців «Жива душа поезії Т.Г. Шевченка»;

- відбувся фестиваль творчих колективів «Березіль – 2020» в Хортицькому районі міста (10 театральних гуртків презентували вистави українською мовою, українсько-англійською, представлені п'єси класиків і сучасних авторів, таких як: Т.Г. Шевченка, І. Нечуй-Левицького, Б. Лепкого, О. Гончара, о. Гавроша);

- участь учнів закладів освіти міста у Всеукраїнському конкурсі-захисті МАН (наукові відділення «Мовознавство» та «Літературознавство»);

- забезпечується участь учнів у творчих конкурсах з української мови та літератури (Міжнародному конкурсі з української мови ім. П. Яцика, Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка), виховних заходів до історичних дат (День Пам'яті Героїв Крут, День Героїв Небесної Сотні).

Організовано постійно діючі виставки тематичної літератури у шкільних бібліотеках.

Департаментом освіти і науки Запорізької міської ради забезпечується формування україномовного інформаційного освітнього середовища, створення умов, в яких педагоги закладів освіти міста працюють над підвищенням якості викладання української мови, проведенням заходів, спрямованих на встановлення взаємозв'язків мови з духовним життям народу.

Важливими заходами із реалізації Програми є заходи у галузі культури.

В муніципальному театрі-лабораторії «Ві» та у театрі танцю налічується 48 вистав, з них 12 за творами українських авторів або у перекладі українською мовою, що становить 27% від загальної кількості.

Одним із основних напрямків роботи комунального закладу «Кіноконцертний зал ім. О.Довженка» є популяризація вітчизняного кіно. Це провідний демонстратор у місті, який демонструє всі документальні та ігрові стрічки українського виробництва, проводить прем'єрні та допрем'єрні покази українських фільмів, організовує прес-конференції та зустрічі з творчими та знімальними групами. За звітний період було показано 14 фільмів українського виробництва

У 4 дитячих школах мистецтв та дитячій художній школі організовано кімнати декоративно-прикладного мистецтва, де представлено для широкого загалу зразки українських народних промислів.

Департаментом культури і туризму міської ради у рамках стратегії розвитку туризму «Сім на сім» створено сім промо-роліків, які транслюються українською мовою на місцевих телевізійних каналах та в Інтернет-мережі: «Запоріжжя сакральне», «Запоріжжя індустріальне», «Запоріжжя історичне», «Запоріжжя подієве», «Запоріжжя природне», «Запоріжжя козацьке», «Запоріжжя панорамне».

Департаментом культури і туризму міської ради ініційовано показ програм «Культура – це модно!», що входить на муніципальному каналі «Z», транслюється виключно українською мовою.

У січні 2020 року Запорізьким муніципальним театром-лабораторією «Ві» представлено прем'єрну виставу українською мовою «Дев'ятисотий» за однойменним твором О.Баріко.

Усі загальноміські заходи проводяться українською мовою.

У Централізованих бібліотечних системах для дітей та дорослого населення за звітний період:

- організовано понад 40 книжкові виставок та тематичних полиць, присвячених новорічним та різдвяним святкам, Дню соборності України, Дню пам'яті Героїв Крут, Дню рідної мови, дню народження Т.Г. Шевченка, Дню українського добровольця

- підготовлено та проведено понад 100 тематичних заходів інформаційного, освітнього та виховного характеру, з них: різдвяні вечорниці «Василів день»; різдвяні читання на свято Водохреця; урок єднання «Соборна. Вільна. Неподільна», спринт-вікторину «Ой, яка чудова українська мова!», поетичний вернісаж «Як мелодійно і казково звучить у віршах рідна мова!», мовну мозаїку «До рідного слова торкаюсь душею», лінгвістичний ігроленд «Читаємо, граємо, мову вивчаємо», літературну гру «Народ як скаже – так зав'яже», презентацію «Я для тебе горів, український народ» (до 85-річчя В.Симоненка), пізнавально-розв'язальний інтерактив «Заговори, щоб я тебе побачив...» (До Дня рідної мови), свято проводу зими «На Масляну всіх вітаємо, разом зиму проводжаємо», Шевченківські читання «Читаємо Кобзаря в голос», цикл зустрічей із читачами «Українське слово проситься до тебе» (до ювілейних дат українських авторів В.Симоненка та У.Самчука), годину ювіляра «Постать складна і самобутня» (до 90-річчя від дня народження Ліни Костенко)

У дитячих мистецьких школах проведення всіх концертів, конкурсів, олімпіад, лекцій тощо відбувається виключно українською мовою. До репертуарів учнів обов'язково входять твори українських композиторів.

Проводиться робота щодо створення аудіо-, відеотеки з українського фольклору та української музичної літератури. Записано фонограми для виконання сучасних обробок українських пісень та творів українських композиторів. За звітний період колективами мистецьких шкіл організовано понад 30-ти шефських концертів

з нагоди державних свят та пам'ятних дат (Дня соборності України, Дня пам'яті Героїв Крут, шанування пам'яті Героїв Небесної Сотні, Шевченківських днів, тощо).

У комунальних палацах культури ("Орбіта", "Хортицький", "Молодіжний", "Титан", "Заводський") всі творчі колективи активно впроваджують українську мову в концертних номерах різних видів мистецтв, використовують україномовний контент, а також музику до пісень, хореографічних номерів українських композиторів. Ведення всіх заходів (тематичних концертів, вистав, молодіжних розважальних та ігрових програм) у закладах відбувається виключно українською мовою. За звітний період проведено понад 100 заходів (концерти, святкові заходи, лекції-бесіди, круглі столи, інформаційні та пізнавальні зустрічі, виїзні програми тощо).

У Централізованих бібліотечних системах для дітей та дорослого населення проведено заходи-презентації творів українських авторів: інформаційну годину «Ціле місто у сонці скупане» (видання місцевих авторів М.Брацило, К.Сушка, Т.Осінь, В.Хлопкової, О.Суслової), поетичну мозаїку «Сім сонат для щастя» (Запорізькі поети до Всесвітнього дня поезії), авторитет імені «Бринить слово Запорізьким краєм» (зустріч із запорізькими письменниками – М.Білокопитовим, П.Юриком, Л.Коваль), літературно-поетичну акварель «Берегиня роду людського» (зустріч з поетесою Гнедаш Т.В.).

З метою популяризації української мови, історії та культурної спадщини українського народу проведено: українські вечорниці «Жінка! І поряд розквітають квіти», флешмоб «Дзвонить струмочком рідна мова», літературну сільвестру «Витязь молоді української літератури» (до 85-ї річниці В.Симоненка), хроніку літературного життя «Скарб молоді української поезії» (до 85-річчя В.Симоненка), мовний марафон «Зачаруй мене розмовою – українською нашою мовою» (До міжнародного дня рідної мови).

Важливою складовою реалізації Програми є робота комунальних засобів масової інформації у напрямку популяризації української мови серед жителів міста.

Дана Програма націлена на досягнення позитивної динаміки щодо збільшення україномовного продукту у місцевій пресі та на місцевих телеканалах.

Так, телеканал Z має 100% виробництва та виходу власних програм українською мовою. Це дає можливість популяризувати українську мову серед різних верств населення.

З метою підвищення культури мовлення, поновлення та розвитку мовних традицій, поширення знань щодо історії та сучасних змін, які відбулися в українській мові, виховання любові, поваги, шанобливого ставлення до неї та національної свідомості у жителів міста, КП «Муніципальна телевізійна мережа» разом з департаментом освіти та науки міської ради у 2017 році розроблено дві передачі, а саме:

- Цикл телепрограм «Говоримо українською». Інформаційно-пізнавальна програма «Говоримо українською», метою якої є закріплення знань з української мови, поширення лексичної різноманітності, вивчення мовних особливостей, повторення та опанування нововведень щодо чинного правопису української мови. Виготовлено 18 випусків телепрограми «Говоримо українською», загальним хронометражем – 2 години. В ефір телепрограми виходять тричі на день;

- Телевізійно-освітній проект «Територія освітніх перспектив» - це за обсягом масштабніший проект ніж перший, спрямований на всебічне висвітлення процесів розвитку сучасної освіти в Запоріжжі. Він знайомить глядача з новинками в сфері освітніх технологій та педагогічними традиціями, з сучасними тенденціями та перспективами розвитку освітньої галузі. Проект включає в себе різні підрубрики, основним завданням яких є висвітлення подій, які відбуваються у м. Запоріжжя, пов'язані з популяризацією рідної мови. Показ кращих освітніх практик серед дітей шкільного, дошкільного віку. Зокрема, це вивчення українських традицій, як у навчальних закладах так і у позашкільному житті, введення нових технологій в освітній системі та інновацій у вивченні мови.

Ще одним із проектів популяризації української мови є випуск соціальної реклами, яка буде популяризувати українську мову.

Запущено новий офіційний сайту міської влади, основним мовним модулем якого є україномовна версія сайту.

У цілому реалізація заходів Програми відіграє позитивну роль у розширенні сфери застосування української мови у місцевих, комунальних ЗМІ.

Запроваджено проведення українською мовою мітингів, урочистостей, скорбних заходів з нагоди відзначення державних свят та ювілейних дат.

У 2019 році управлінням внутрішньої політики, преси та інформації міської ради продовжено розміщення плакатів зовнішньої реклами із популяризації української мови серед жителів міста, наступного змісту: «Говорити українською – це модно. Будь в тренді»; «Говорити українською – це красиво. Будь цікавим»; «Говорити українською – це перспективно. Будь успішним».

КП «Запорізьке міське інвестиційне агентство» постійно ведеться робота з операторами зовнішньої реклами та клієнтами, які розміщують рекламу на комунальних площинах щодо обов'язковості розміщення (дублювання) рекламних повідомлень державною мовою.

Районними адміністраціями постійно ведеться моніторинг рекламних засобів, проводяться візуальні дослідження щодо використання української мови в системі комунальної власності м. Запоріжжя.

Згідно міської цільової програми відзначення в м. Запоріжжя державних пам'ятних дат та історичних подій на 2019 рік планується проведення на міському рівні ювілеїв видатних діячів та постатей української культури.

Заходи із реалізації Програми були здійснені також у сфері громадського транспорту.

Пунктами 2 та 8 додатку 1 Програми, передбачено наступні заходи в межах повноважень управління з питань транспортного забезпечення та зв'язку міської ради: інвентаризація назв вулиць, площ, інформації на автомобільному транспорті загального користування у місті та забезпечення вживання державної мови (в усній і письмовій формі) у транспорті загального користування.

Управлінням з питань транспортного забезпечення та зв'язку міської ради відпрацьовано питання приведення у відповідність візуальної, зовнішньої інформації, трафаретів тощо, з урахуванням перейменування вулиць українською мовою.

Відповідно до розділу 4 Програми вдосконалення пасажирського транспорту в м. Запоріжжі, затвердженою рішенням міської ради від 30.06.2016 № 39, оголошення назв зупинок та інформування пасажирів щодо можливих пересадок на інші маршрути громадського транспорту забезпечується державною мовою.

Відповідно до рішення виконавчого комітету від 25.10.2016 № 658 «Про внесення змін до діючих договорів...» договори із автоперевізниками приведено у відповідність до положень Програми. Діючими договорами надання послуг з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, укладених між виконавчим комітетом міської ради та автопідприємствами, передбачається: «Забезпечити під час роботи на маршруті оголошення зупинок та, в разі необхідності, інформування пасажирів щодо можливих пересадок на інші маршрути громадського транспорту. Інформаційно-довідкові матеріали (інструкції, оголошення, назви зупинок та схеми маршрутів, часовий регламент, тощо), які представлені у транспортному засобі, мають бути виконані державною мовою».

Рішенням виконавчого комітету міської ради від 24.06.2016 №316 «Про внесення змін до Переліку зупинок громадського автотранспорту та затвердження реєстру міських автобусних маршрутів загального користування» затверджено реєстр міських автобусних маршрутів загального користування та змінено їх назви.

За інформацією підприємств, роботу проведено, трафарети приведено у належний вид.

На нарадах із перевізниками постійно обговорюється питання приведення візуальної та зовнішньої інформації у належний стан із урахуванням «декомунізаційної політики».

Відповідно до рішення виконавчого комітету міської ради від 24.02.2017 № 70 «Про затвердження переліку зупинок громадського транспорту на тролейбусних та трамвайних маршрутах в місті Запоріжжі» затверджено реєстр міських зупинок електротранспорту та їх назви приведено у відповідність. В межах виконання програми рухомий склад ЗКПМЕТ «Запоріжелектротранс» забезпечено україномовними бортовими позначеннями «Муніципальний транспорт м. Запоріжжя» та «українською вишиванкою», вся інформація що розміщується в транспорті виготовлена українською мовою, автоматичні інформаційні оповіщувачі працюють виключно українською мовою.

Крім цього повідомляємо що діловодство управління з питань транспортного забезпечення та зв'язку ведеться виключно державною мовою як і листування з громадянами, підприємствами та організаціями.

Одними із основних виконавців програми є органи виконавчої влади та службовці органів виконавчої влади. Так із набуттям чинності Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» посадові особи виконавчих органів місцевого самоврядування під час виконання своїх службових обов'язків використовують українську мову

При проведенні конкурсів на заміщення вакантних посад в виконавчих органах Запорізької міської ради забезпечується неухильне дотримання мовного законодавства. Відповідно до Наказу Голодержслужби від 29.12.2009 №406 «Про затвердження Типових професійно-кваліфікаційних характеристик посадових осіб місцевого самоврядування» кандидати на заміщення вакантних посад повинні

володіти українською мовою. Відповідно до Наказу Голодержслужби від 08.07.2011 №164 іспит складається державною мовою.

У виконавчих органах міської ради ведення діловодства здійснюється державною мовою.

З метою поглиблення, удосконалення знань з української мови відділ організаційної та кадрової роботи виконкому міської ради забезпечує направлення на навчання посадових осіб місцевого самоврядування до Запорізького центру перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників органів державної влади органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій відповідно до плану-графіку навчання, затвердженого розпорядженням голови Запорізької обласної державної адміністрації від 20.12.2018 №685.

Також посадові особи місцевого самоврядування постійно підвищують кваліфікацію із вивчення української мови, впровадження основних змін українського правопису.

Представниками департаменту надання адміністративних послуг та розвитку підприємництва постійно ведеться роз'яснювальна робота з суб'єктами господарювання щодо необхідності домінування української мови у своїй діяльності та пропонується використовувати державну мову при наданні споживачам інформації про товари і послуги.

Районними адміністраціями Запорізької міської ради у рамках виконання Програми проведено ряд заходів, зокрема:

1) Постійно проводиться інвентаризація назв вулиць, надано пропозиції до департаменту житлово-комунального господарства міської ради для подальшої роботи;

2) Проводиться роз'яснювальна робота із суб'єктами господарювання щодо можливості присвоєння україномовних назв магазинам, приміщенням, об'єктам громадського харчування та ресторанного господарства;

3) Працівники районних адміністрацій приймають участь у короткострокових семінарах підвищення кваліфікації з напрямку «Ділова українська мова».